

โรคสครับไทฟัส

(Scrub typhus)

โรคสครับไทฟัส (Scrub typhus) หรือโรคไข้รากสาดใหญ่ เป็นโรคติดต่อมาโดยแมลง ซึ่งเกิดจาก เชื้อริกเก็ตเซีย (*Rickettsia*) *Orientia tsutsugamushi* ตามธรรมชาติเป็นโรคติดต่อระหว่าง สัตว์ป่า (Enzootic cycle) โดยเฉพาะสัตว์ตระกูลฟันแทะ เช่น หนู กระแต กระจอน เป็นต้น โดยเชื่อกันว่าเชื้อริกเก็ตเซียที่อยู่ในสัตว์ ฟันแทะ จะไม่ทำให้สัตว์นั้นมีอาการของโรค (Inapparent infection) โรคนี้ติดต่อจากการถูกไร่ออน (Chigger mite) ซึ่งเป็น แมลงนำโรคที่มีเชื้อกัด โรคสครับไทฟัส มีชื่อเรียกได้หลายชื่อ ได้แก่ Tsutsugamushi disease, Japanese river fever, Flood fever, Tropical typhus, Rural typhus, Mite-born typhus เป็นต้น^(1,2)

พยาธิสภาพของโรคนี้จะทำให้เกิดหลอดเลือดอักเสบทั่ว ร่างกาย (Vasculitis) โดยมีลักษณะอาการแสดงที่เฉพาะของโรคนี้ คือ บริเวณผิวหนังที่ถูกตัวไร่ออนกัด มักเป็นแผลบวมสีน้ำตาลลักษณะ คล้ายแผลพุพอง (Eschar) แต่พบเพียงประมาณ ร้อยละ 30 ปรากฏ อยู่ประมาณ 6 - 18 วัน ส่วนใหญ่พบตามซอกขาหนีบ รักแร้ รานนม เอวและข้อพับ ระยะพักตัวของโรค 10 - 12 วัน ผู้ป่วยจะมีอาการไข้สูง ปวดศีรษะมาก โดยเฉพาะบริเวณขมับและหน้าผาก คลื่นไส้ อาเจียน หูอื้อ เหงื่อออก หนาวสั่น ปวดเมื่อยตามตัว พบผื่นนูนแดงตามลำตัวและกระจายไปยังแขน ขา พบประมาณ ร้อยละ 50 - 70 และต่อมน้ำเหลืองอักเสบ ในกรณีที่มีอาการรุนแรง พบภาวะตับโต ม้ามโต ปอดอักเสบ เยื่อหุ้มสมองหรือสมองอักเสบ และภาวะหายใจล้มเหลว^(1,2)

อัตราป่วยในช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2556 (ค.ศ. 2004 - 2013) แนวโน้มเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่า ในปี พ.ศ. 2548 จะลดลงเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2547 ในขณะที่อัตราป่วยตายมีลักษณะขึ้นลงไม่แน่นอน บอกรวมแนวโน้มได้ ไม่ชัดเจน ในรอบ 10 ปี อัตราป่วยตายต่ำสุดในปี พ.ศ. 2554 ร้อยละ 0.01 และสูงสุดในปี พ.ศ. 2547 ร้อยละ 0.21 (รูปที่ 1)

ในปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) สำนักระบาดวิทยา ได้รับ รายงานผู้ป่วยโรคสครับไทฟัส จาก 73 จังหวัด 10,976 ราย อัตราป่วย 16.99 ต่อประชากรแสนคน เสียชีวิต 8 ราย อัตราตาย 0.01 ต่อประชากรแสนคน อัตราป่วยตาย ร้อยละ 0.07 (ไม่มีรายงาน จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สิงห์บุรี สมุทรปราการ และตราด)

โรคนี้นพบได้ตลอดทั้งปี ลักษณะการกระจายในแต่ละปีคล้ายกัน มักพบผู้ป่วยมากในช่วงฤดูฝน ช่วงเดือนพฤษภาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2556 พบผู้ป่วยต่ำสุดในเดือนเมษายน ร้อยละ 4.19 (460 ราย) และสูงสุดในเดือนสิงหาคม ร้อยละ 13.01 (1,429 ราย) หลังจากนั้นจำนวนผู้ป่วยจะเริ่มลดลงจนถึงเดือนธันวาคม แต่เมื่อเปรียบกับ

ปี พ.ศ. 2552 - 2555 พบว่า ในเดือนกรกฎาคม - กันยายน พ.ศ. 2556 รายงานผู้ป่วยสูงกว่าปีที่ผ่านมาอย่างชัดเจน แต่ในช่วงเดือน ตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2556 พบรายงานผู้ป่วยต่ำกว่าปี พ.ศ. 2555 (รูปที่ 2)

ปี พ.ศ. 2556 อัตราป่วยของภาคเหนือมีแนวโน้มสูงขึ้นมาก ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มสูงขึ้นเล็กน้อย ส่วน ภาคกลางมีแนวโน้มคงที่ ภาคเหนือมีอัตราป่วยสูงที่สุดและ สูงสุดในรอบ 5 ปี อัตราป่วย 49.2 ต่อประชากรแสนคน รองลงมา คือ ภาคใต้ (16.23) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (15.97) และภาค กลาง (0.98) (รูปที่ 3)

จังหวัดที่มีอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนสูงสุด 10 อันดับ แรก ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน อัตราป่วย 285.6 รองลงมาได้แก่ ตาก (233.56) น่าน (139.39) เชียงราย (115.42) พังงา (78.16) เชียงใหม่ (66.09) พัทลุง (55.59) นราธิวาส (51.20) บึงกาฬ (46.09) และศรีสะเกษ (45.61) (รูปที่ 4) ผู้ป่วยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 82.36 ในเขตเทศบาล ร้อยละ 17.64

พบผู้ป่วยเพศชายมากกว่าเพศหญิง เพศชาย 6,327 ราย เพศหญิง 4,649 ราย อัตราส่วนเพศหญิงต่อเพศชาย 1:1.4 พบผู้ป่วยได้ทุกกลุ่มอายุ กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยสูงที่สุด คือ กลุ่มอายุ 55 - 64 ปี อัตราป่วย 22.34 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือ 45 - 54 ปี (19.91) กลุ่มอายุที่มีอัตราป่วยต่ำสุด คือ กลุ่มอายุ 0 - 4 ปี (11.16) (รูปที่ 5)

ผู้ป่วยประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมสูงสุด จำนวน 4,882 ราย ร้อยละ 44.48 ซึ่งสอดคล้องกับการเกิดโรคมามากในช่วงฤดูฝน รองลงมา ได้แก่ นักเรียน (19.43%) รับจ้าง (19.00%) อื่น ๆ (4.94%) และงานบ้าน (4.16%) โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลชุมชน ร้อยละ 84.83 โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาล ทั่วไป (13.58%) คลินิกและโรงพยาบาลเอกชน (1.31%) เป็นผู้ ป่วยนอก ร้อยละ 74.08 และผู้ป่วยใน (25.92%)

ในปี พ.ศ. 2556 มีรายงานผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ จากฝ่ายริกเก็ตเซีย สถาบันวิทยาศาสตร์สาธารณสุข โรคสครับ ไทฟัส พบจำนวนตัวอย่างให้ผลบวก 19 ตัวอย่าง จากตัวอย่างที่ส่ง ตรวจทั้งหมด 1,018 ตัวอย่าง ร้อยละ 1.86

ในปี พ.ศ. 2556 สำนักระบาดวิทยา ได้รับรายงานการ สอบสวนโรคสครับไทฟัส จำนวน 5 ฉบับ พบผู้ป่วย 5 ราย ไม่มี ผู้เสียชีวิต อายุต่ำสุด 41 ปี อายุสูงสุด 73 ปี ไม่มีรายงานการระบาด เป็นกลุ่มก้อน ผู้ป่วยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม สถาน

ที่พื้กาศัยมีสภาพอับทึบ อากาศไม่ถ่ายเท ล้อมรอบด้วยสวนหรือทุ่งหญ้า ซึ่งเป็นพื้นที่อาศัยของไร่ออน แมลงนำโรคสครับไทฟัส

สรุป สถานการณ์การเกิดโรคสครับไทฟัสในปี พ.ศ. 2556 อัตราป่วยในภาพรวมมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาคเหนือ ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนภาคกลางมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย ภาคเหนือมีอัตราป่วยเพิ่มขึ้นสูงสุด อัตราป่วยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ ยกเว้นกลุ่มอายุ 0 - 9 ปี ที่มีแนวโน้มลดลงจาก ปี พ.ศ. 2555 กลุ่มอายุ 55 - 64 ปี มีอัตราป่วยสูงสุด สำหรับพื้นที่การเกิดโรคสครับไทฟัส ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เดิมที่เคยมีรายงานผู้ป่วย ดังนั้น จึงควรเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด และควรมีการศึกษาข้อมูลที่ได้ในการป้องกันควบคุมการระบาดของโรคให้มากขึ้น เพื่อลดจำนวนผู้ป่วยและตายจากโรคสครับไทฟัสให้น้อยลง

เอกสารอ้างอิง

- 1) คณะทำงานควบคุมและป้องกันโรคสครับไทฟัส กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แนวทางการสำรวจพาหะนำโรคสครับไทฟัสและการจำแนกชนิดของไร่ออนที่สำคัญ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด; 2544
- 2) สำนักโรคติดต่อนำโดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. สัตว์รังโรคและแนวทางการสำรวจ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด; 2546

ผู้เรียบเรียง

ศินีนาถ กุลาวงศ์
 บรรณาธิการวิชาการ
 นพ.โรม บัวทอง

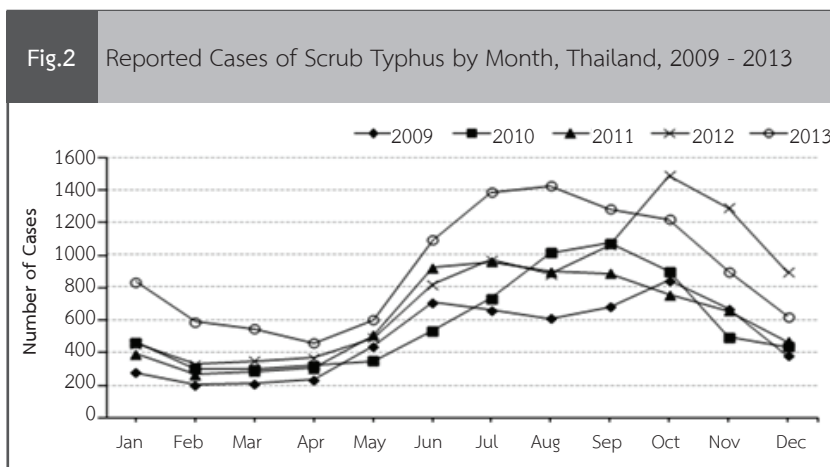
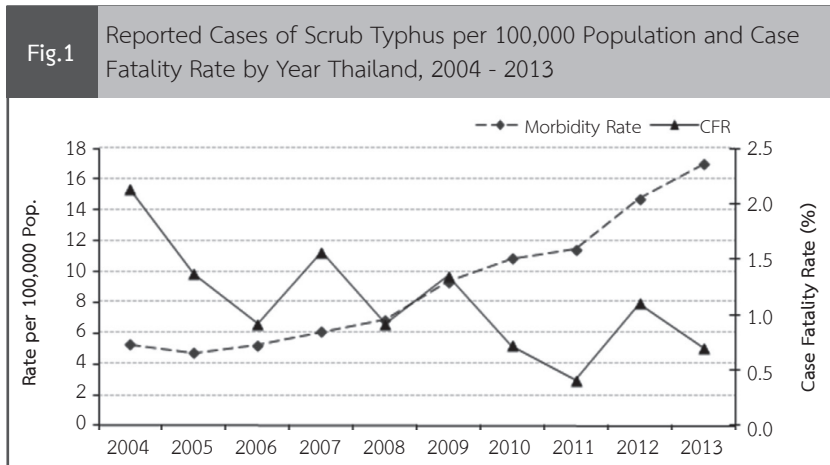

Fig.3

Reported Cases of Scrub Typhus per 100,000 Population by Region, Thailand, 2009 - 2013

Fig.4

Reported Cases of Scrub Typhus by Age - group, Thailand, 2009 - 2013

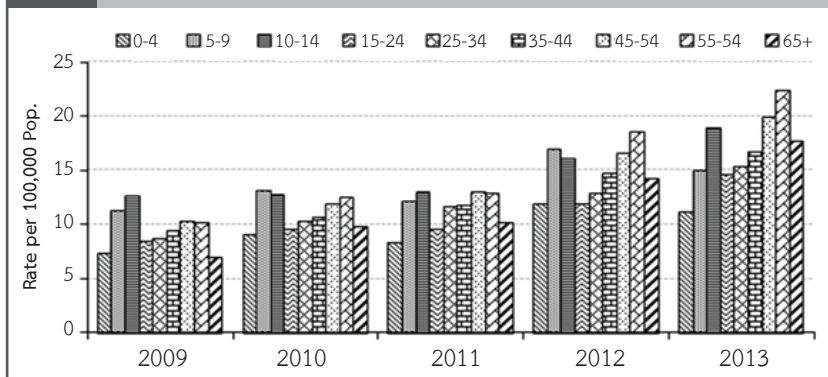

Fig.5

Reported Cases of Scrub typhus per 100,000 Population by Province, Thailand, 2013

